

למנעם מכך, דבר שמותר להם כמובן לגבי לימודי חול, וכדין כל שביתה אחרת. בתקוה ותפלה להבראת משקנו הלאומי, ולא יהיו עוד שביתות בארצנו הקדושה.

כד

דין נשים בנשיאת נשק-מגן

שאלה:

בבית ספרנו נהגו עד היום לאמן בנות בקליעה בנשק, במסגרת הגדנ"ע. האימון בנשק מכשיר את הבנות לקראת שמירה במסגרת המשמר האזרחי. (הבנות שומרות במשמר האזרחי מכיתה י"א, והכשרתם נעשית מכיתות ט'—י'). אודה לכבוד הרב אם יפסוק הלכה להן או ללאו.

תשובה:

בראשונה נחלק את השאלה לשלשה חלקים: א) אימון במסגרת גדנ"ע. ב) שמירת בנות במשמר האזרחי. ג) אימון בנשק. לגבי האימון במסגרת הגדנ"ע, ברור ופשוט לענ"ד שהדבר אסור בהחלט, כי במסגרת הגדנ"ע מתאמנים נערים ונערות יחד, ודבר זה אסור מעל ומעבר לכל ספק.

שמירה במשמר האזרחי, מותנית בתנאי כל יעבור, והוא שהזוגות היוצאים לשמירה, יהיו שני גברים או שתי נשים. כאשר הוקם המשמר האזרחי בעירנו, ונתבקשתי לפנות בקריאה לצבור להתנדב, העמדתי תנאי מפורש, אשר פורסם בגוף הקריאה, שלא ישלחו זוגות מעורבים, גבר-ואשה (שאינם נשואים כמובן) לשמור יחד, כי גם זה פשוט וברור שהוא אסור.

לגבי הסעיפים הנ"ל אינני מוצא כל צורך לבסס הדברים על יסודות ההלכה, כי הם דברים פשוטים ביותר, ואיסורם ידוע בכל ישראל. אשיבך בפירוט וביסוס ההלכה לגבי הסעיף השלישי, והוא אם מותר לאשה להתאמן בנשק, ובאיזה מצב מותרת להשתמש בו.

נאמר בתורה: לא יהי כלי גבר על אשה (דברים כב—ה). ושנינו: ר' אליעזר בן יעקב אומר, מניין שלא תצא אשה בכלי זיין למלחמה, תלמוד לומר לא יהא כלי גבר על אשה (נזיר נ"ט). ופירש רש"י: לא תצא בכלי זיין למלחמה, כדמתרגמינן לא יהא תיקון זיין דגבר על איתתא. וזה שמצינו ביעל אשת חבר הקיני שלא הרגתו לסיסרא בכלי זיין, אלא כאמור, ידה ליתד תשלחנה (שופטים שם). ומקור דברי רש"י הוא בתרגום יונתן בן עוזיאל (שופטים שם), וכך מבואר בדברי רבותינו במדרש: שלא הרגתו בכלי זיין אלא ביתד דכתיב ידה ליתד תשלחנה... לקיים מה שנאמר לא יהיה כלי גבר על אשה (ילקוט שמעוני שופטים ה' נ"א).

וזה אחת ממצוות התורה שנזכר טעמה מפורש במקרא עצמו: "כי תועבת ה' אלקיך כל עושה אלה". ואף שאין המקרא צריך פירוש, נצטט פירושו של גדול פרשני פשטני המקרא, רבינו אברהם אבן עזרא: "כי אם תצא עם אנשים למלחמה תבוא בדרך לידי זנות". והדברים ברורים ביותר.

וכסברת ר' אליעזר בן יעקב נפסקה הלכה ברמב"ם (הלכות עבודה זרה פרק י"ב ה"י) לא תעדה אשה עדי איש כגון שתשים בראשה מצנפת או כובע או תלבש שריון וכיוצא בו. וגם מרן הבית יוסף פסק כדברי הרמב"ם (בשו"ע יורה דעה סי' קפ"ב סעיף ה'). והלכה זאת פסוקה וברורה ללא חולקים.

אלא שיש מקום עיון בלשון הרמב"ם בהלכה זאת, ששינה לשון מקור דברי רבותינו. שכן במקור הדברים נאמר, שלא תצא אשה בכלי זיין למלחמה. והרמב"ם כתב שלא... תלבש שריון וכיוצא בו. ואין דרכו של הרמב"ם לשנות מלשון המקורות ללא צורך.

ולכאורה נראה שכאן נאלץ הרמב"ם לכך, שאל"כ צריך היה להאריך הדברים ביותר, שכן האיסור הוא כללי על כל בגדי ותכשיטי האיש. ור' אליעזר בן יעקב הזכיר כלי זיין והוא הדיו כל היתר. ולכן פסק הרמב"ם בכללות, לא תעדה אשה עדי האיש כגון... מצנפת כובע שריון וכיוצא. ואילו רצה לשנות כלשון ראב"י היה צריך לשנות הלשון לגבי שריון ולהאריך, ולכן שינה מלשון המקור בהכרח.

אלא שיותר נראה שהתכוין הרמב"ם ללמדנו הלכה רבתי, שמה שנזכר במקור, לא תצא אשה בכלי זיין למלחמה, הוא לאו דווקא, והשימוש בכלי זיין לאשה אסור גם ללא מלחמה, וראב"י תפס לשון זו משום שכך דרך העולם, לצאת בכלי זיין בשעת מלחמה, אבל האיסור הוא גם ללא מלחמה, ולכן כתב סתם לא תלבש שריון.

ומכאן שהשימוש בנשק לאשה אסור גם ללא יציאה למלחמה. והראיה הגדולה לכך היא מיעל עצמה, שהרי היא לא יצאה למלחמה, וסיסרא במנוסתו הגיע לאהלה, והיא הרגה אותו בשנתו, ואעפ"כ "ידה ליתד תשלחנה" ולא לחרב. וכאמור משום לא יהיה כלי גבר על אשה, שלא תתדמה לאיש בשום פנים, וכל-שכן שאסור לאשה להחזיק בחרב לשם קישוט בלבד כאותה ששנינו ביציאות השבת, לא יצא האיש לא בסיף ולא בקשת ולא באלה ולא ברומח, ואם יצא חייב חטאת ור' אליעזר אומר תכשיטין הם לו (שבת פרק ו' משנה ד'). וזו ודאי שאינה יציאה למלחמה כמובן מאליו, וזו שנאסרה באשה.

אבל עכ"פ אין נראה איסור אלא בשימוש בנשק למטרתו העיקרית היינו, הריגת אדם, כיעל, או לתכשיט כנ"ל. אבל לשימוש למטרה כל שהיא שלא נועד לה כלל אין זה מכלל האיסור. וראיתי להרב תורה תמימה (דברים שם אות מ"א) שהביא דברי הגרש"ז מוואלוז'ין (כפי שהועתקו מספר תולדות אדם לרי"פ מוילנא) שיש

צד איסור באשה הלוקחת חרב לחתוך חוט או חבל, ויסוד דבריו מעניין יעל הנ"ל וכו', ולענ"ד אינו דומה כלל, ואין זה מכלל הגדרת האיסור מעיקרו. וגם הרב תורה תמימה שם השיב על דבריו מטעם אחר עיי"ש.

אלא שמיעל עצמה ניתן ללמוד גם היתר מסויים. שכן לכתחילה ויתרה על שימוש בחרב כמקובל בהריגת אדם, והשתמשה בידה שלא לעבור על מצות התורה לא יהיה כלי גבר על אשה, אבל אלמלא מצאה יתד, היעלה על הדעת שהיתה נותנת לאויבו הגדול של עם ישראל באותה שעה לצאת מביתה חי כדי שלא להשתמש בחרב, זה דבר שאין הדעת סובלתו, ואין ספק שהיתה הורגתו בחרב.

ומכאן שעיקר האיסור הוא לעשות שימוש בכלי נשק כאנשים דרך קבע, זה מה שנאסר לאשה, אבל במקרה מסויים שבא לידה אויב העם, או אדם מסוכן וכדומה, פשוט שלא נאסר השימוש בכלי זין. ואין צריך לומר אם נוצר מצב שצריכה אשה להגן על חייה או חיי ילדיה וכדומה, שמותר לה ומצוה בידה להשתמש בנשק ולקיים מצות הבא להורגך השכם להורגו.

(יצויין שאין אנו דנים במסגרת תשובה קצרה זאת בדין גיוס נשים למלחמה, ומה מדרת העזרה שנשים יכולות להגיש לצבא בשעת מלחמה, ובאי אילו מלחמות, והתנאים המגבילים. כל זה נתבאר בהלכה במסכת סוטה מ"ד: ובהרמב"ם הלכות מלכים פ"ז ה"ד, ואין מקומו במסגרת תשובה זאת).

ולכן, במסגרת אפילו חצי-צבאית סדירה וכדומה אין מקום להיתר, לא אימונים, וכל-שכן שלא שירות, אבל במסגרת הגנתית, בתנאי חיינו, תחת איומי פורעים ומרצחים, יש בסיס נרחב להתיר, שכן חייבים הננו לשמור על עצם קיומנו, ואין מי שפטור מחובה זאת, וביחוד לאותם הגרים בספר. ופשוט שגם נשים חייבות ללמוד

לאחוז בנשק מגן, להגן על חייהן וחיי בני משפחתן, בכל שעת צרה שלא תבוא. וכן תלמידות בתי-ספר חייבות לדעת להשתמש בנשק להגנתן, וכבר הותקפו בעבר בתי-ספר ע"י פורעים רוצחים אלה. ולכן, גם נשים חייבות ללמוד לאחוז בנשק מגן, אך כאמור לא לשם שום שירות סדיר, אלא לשם הגנה, ובתנאים דלהלן:

(א) האימון ייעשה במסגרת נפרדת לבנות בלבד, ולא עם נערים במסגרת גדנ"ע.

(ב) במדה שיהיו מספיק גברים מתנדבים למשמר-האזרחי, לא הותר לנשים לצאת לשמירה תוך כדי נשיאת נשק, שאז נראה הדבר ממש כשירות סדיר במסגרת כל שהיא.

(ג) באם יהיה בכך צורך הכרחי, מחוסר כח אדם לשמירה אזרחית, הרי זה מעתה כאדם השומר למעשה על עצמו, וכבר ביארנו לעיל בזה היתר ברור, אלא שאז יהיה אסור בכל תוקף להוציא בנות לשמירה בחברת נערים, ובמקרה כזה תצאנה זוגות בנות בלבד. וה' עושה השלום, יביא במהרה השלום על ישראל, ושב יעקב ושקט ושאנן ואין מחריד.